

Odense
Teater

MACBETH

Af William Shakespeare

UNDERVISNINGSMATERIALE
2017/2018

INDHOLD

---

1. INDLEDNING	4
2. HVAD HANDLER HISTORIEN OM?	5
3. RESUME	6
4. ET MAGTHAMSTERHJUL	8
5. DEN STORE MEKANISME	10
6. DET SKOTSKE STYKKE	11
7. TEKSTEN	12
8. SHAKESPEARE OG HANS SAMTID	14
9. NÅR AMBITIONER TAGER OVERHÅND	15
10. SHAKESPEARE OG THE GLOBE	18
10 SCENEN HOS SHAKESPEARE	20
11. RENNÆSSANCENS BETYDNING	21
12. SPILLESTILEN HOS SHAKESPEARE	23
13. UDDRAG AF MANUSKRIFTET	25
UDDRAG PÅ ENGELSK	31
14. SPIL EN SCENE	37
15. GODE LEDETRÅDE TIL ANALYSE AF FORESTILLINGEN	40
16. SKRIV EN ANMELDELSE	41
17. PRAKTISK GUIDE TIL ODENSE TEATER	43
18. SKOLER OG GYMNASIER I ODENSE TEATER	44

UNDERSVINGSMATERIALET ER SKREVET AF

KAREN DAM (Skolekontakten)
LARS MAARUP (Skolekontakten)
LINE HEDE SIMONSEN (Odense Teater)

Fotos **EMILIA THERESE**

Odense Teaters Skolekontakt består af lærerrepræsentanter for forskellige områder indenfor skoler og gymnasiale uddannelser. Skolekontakten vejleder Odense Teater i arbejdet med skoler, uddannelsesinstitutioner og unge i teatret.

MACBETH

Af **WILLIAM SHAKESPEARE**

Iscenesættelse og bearbejdelse **SIMON K. BOBERG**

Scenografi og kostumer **SIGGI ÓLI PÁLMASSON**

Oversættelse **NIELS BRUNSE**

Lyddesign **KIM MALMOSE**

Lysdesign **SIMON HOLMGREN**

Medvirkende

CLAUS RIIS ØSTERGAARD Macbeth, general i Duncans hær

MARIE DALSGAARD Lady Macbeth, hans hustru

YOUSSEF WAYNE HVIDTFELDT Malcolm, søn af Kong Duncan

NICOLAI JANDORF Macduff, skotsk adelsmand

JON LANGE Banquo, general og Macbeths våbenfælle

PETER GILSFORT Duncan, konge af Skotland/ Seyton/Macbeths tjener og bøddel

HANNE HEDELUND 1. Heks/Tjener for Lady Macbeth og Lady Macduff

JOAKIM SKOVGAARD 2. heks/Fleance, Banquos søn.

SØREN HØJEN Ross, en officer i hæren

KATRINE BÆK SØRENSEN Lady Macduff/3. Heks

TEATERSALEN/ODEON 14. september - 11. oktober 2017

MÅLGRUPPE 8. - 10. klasse / STX, HTX, HHX, HF etc.

FAG Drama, engelsk, historie m.fl.

EMNER Klassisk teater, Shakespeare, magtens pris, magtsyge, ambitioner m.m.

SKOLEPRIS Skoler og uddannelsesinstitutioner kan købe billetter for 80 kr.
Prisen gælder mandag - onsdag.

BILLETKØB Billetter bestilles på odenseteater@billetten.dk

1.

INDLEDNING

MACBETH er en moderne politisk thriller, en elementært spændende fortælling om ambition og magt og et uafrysteligt indblik i angstens natur og magtens pris.

Dette materiale er tænkt som inspiration til forberedelse inden du og dine elever skal se forestillingen, og til at arbejde med forestillingen efterfølgende.

Læs om Shakespeares samtid, hans Globe Theatre, det elizabethanske teater, renæssansens med mere. På den måde får du en idé om hvad det var for en verden og virkelighed som Shakespeare skrev om og til.

Læs interviews med instruktør Simon K. Boberg samt skuespillerne Marie Dalsgaard og Claus Riis Østergaard, som fortæller om deres arbejde med denne version af MACBETH.

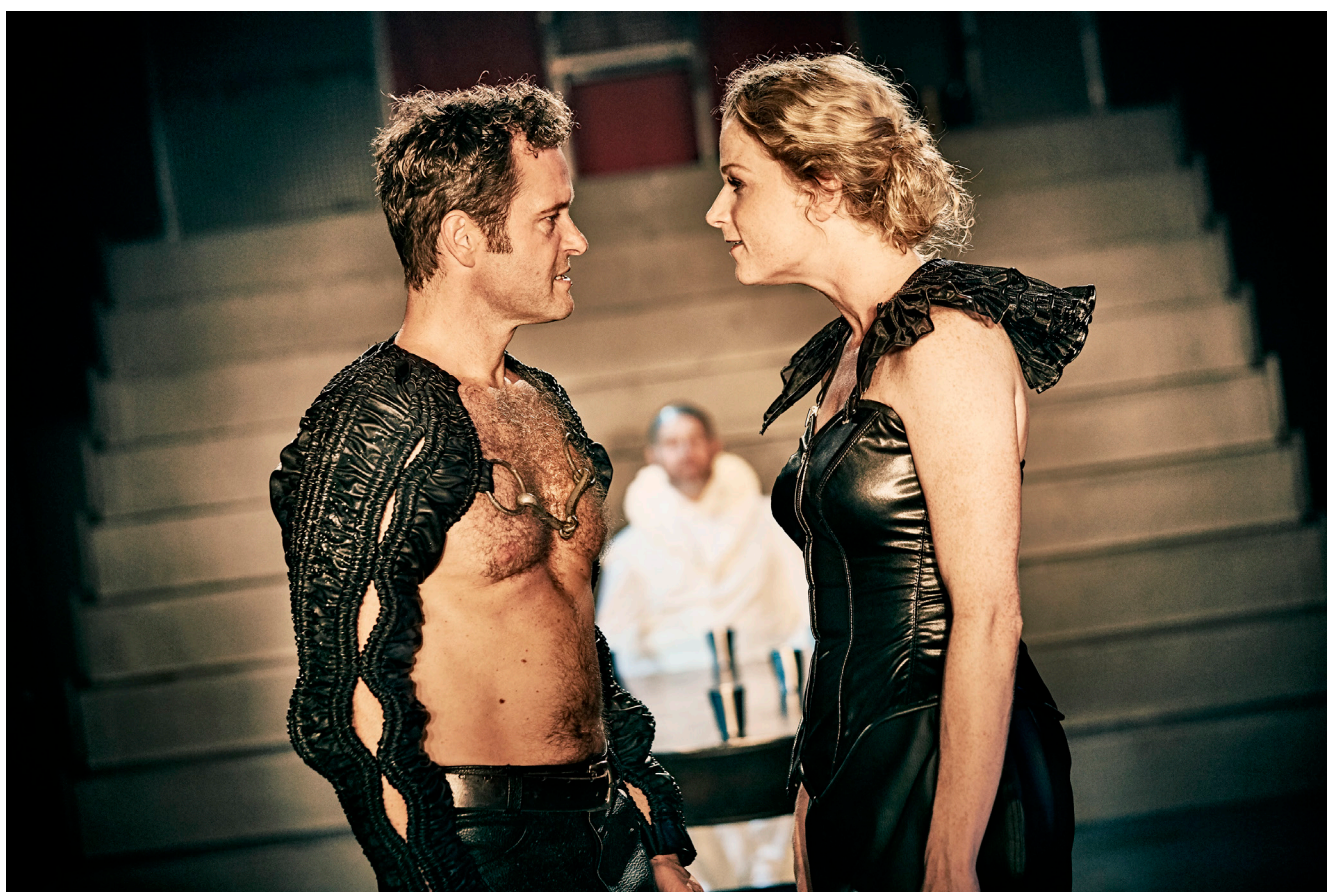
Sammenlign Shakespeares udgave med Odense Teaters bearbejdede version og reflekter over de valg der er taget i bearbejdelsen. Prøv at spille jeres eget uddrag af stykket, analysér forestillingen og skriv jeres egen anmeldelse.

Vi håber at dette materiale kan være til glæde og inspiration og glæder os til at se jer i teatret.

*God fornøjelse med
MACBETH*

2. HVAD HANDLER HISTORIEN OM?

MACBETH er Shakespeares berømte drama om magtens pris og angstens væsen.

Soldaten Macbeth har modigt og uden nåde slagtet og slået ihjel for sin konge og sit fædreland. På sin vej hjem fra krigen møder han tre hekse, der spår ham en fremtid som konge. Først slår han spådommen hen, men kimen er lagt. Efterhånden opsluges han af magtsyge ivrigt ansporet af sin kone, Lady Macbeth, der har ambitioner, som overstiger hans egne. Sammen lægger de planer, der skal få spådommen til at gå i opfyldelse.

Macbeth myrder kong Duncan og lader sig udråbe som den nye konge. Nu begynder en indædt kamp for at beholde magten. Macbeth jagter nådesløst både reelle og imaginære fjender, og han skåner hverken kvinder eller børn i sin iver efter at forblive konge. Mens Macbeth vælter sig i blod, plages hans kone af forfærdelige samvittighedskvaler. Parrets fald mod afgrunden er uafvendeligt.

MACBETH er på én gang en elementært spændende fortælling om ambition og magt og et uafrysteligt indblik i angstens natur.

3.

RESUMÉ

RESUMÉ AF MACBETH (ADVARSEL PLOTSPOILER)

Den historiske Macbeth (Mac Bethad mac Findláich) var konge af Scotland fra 1040 til 1057, men deler ellers ikke historie eller skæbne med Shakespeares hovedperson.

Ved stykkets start er Duncan konge, og den skotske hær har netop slået en invaderende hær tilbage, og på vej tilbage fra slagmarken bliver Macbeth mødt af de tre hekse, som hilser ham som Than (en adels titel) af Glamis (og det er han), som Than af Cawdor (det er der en anden der) – og forudsiger at han skal blive konge.

Da han når tilbage til kongen, bliver han udnævnt til Than af Cawdor, idet den tidligere indehaver af den titel viste sig at være forræder og er blevet dømt til døden. Heksenes første forudsigelse er således gået i opfyldelse.

Macbeth inviterer Duncan hjem til sin borg, Dunsinane, og da hans hustru, Lady Macbeth, hører om profetierne – og at den første er gået i opfyldelse – presser hun på for at gøre den sidste til virkelighed.

Efter en våd aften dræber Macbeth og hans kone kongen og får det til at se ud som om andre har begået mordet – en klassisk krimisituation.

Macbeth bliver konge – som spået – men da han ikke er helt tryk ved situationen, opsøger han igen hekserne for at høre om sin fremtid. De tre sæere kvinder beroliger ham: Der vil ikke ske ham noget før Birnamskoven kommer op til Dunsinane – og for øvrigt kan han ikke dræbes af noget menneske født af en kvinde.

Hans fjende, Macduff, samler en hær, som skjult bag små træer kryber nærmere mod borgen – så Birnamskoven faktisk kommer op til Dunsinane – og da det til sidst kommer til en konfrontation mellem Macbeth og Macduff, afslører Macduff at han ikke er født af en kvinde – for han kom til verden ved kejsersnit!

Stykket er en tragedie, og som i alle klassiske tragedier dør hovedpersonen til sidst – på trods af alle forsøg på at undgå det: Det er bestemt af skæbnen og derfor uafvendeligt.

4.

ET MAGTHAMSTERHJUL

INTERVIEW MED INSTRUKTØR SIMON K. BOBERG

Simon Boberg instruerer MACBETH, som han også har bearbejdet for Odense Teater.

Hvad er det mest interessante ved Macbeth for dig?

"MACBETH er en blanding mellem noget meget dybt: En sort, mørkt, eksistentielistisk og næsten filosofisk undersøgelse af hvad det vil sige at være menneske overfor en spændende og farverig action fortælling om magten og dens intriger. Den sammenstilling af nogle i virkeligheden meget modsatte elementer, synes jeg er fantastisk og utrolig sjov at arbejde med. Det handler om at finde balancen mellem de to ting. Den ene side af stykket må ikke overtage, så den anden går tabt. Forestillingen skal helst både have den spændende historie, som vi umiddelbart kan følge, og samtidigt gå i dybden med hovedpersonens krise".

"Det er en virkelig uhyggelig undersøgelse af, hvad der sker med et menneske, der bliver presset. Hvad sker der psykisk med Macbeth i takt med, at han kommer længere og længere ud. Han mister helt fornemmelsen af, hvad der er virkelighed, og hvad der er mareridt. Han går simpelthen i opløsning. Den opløsningsproces er samtidig en undersøgelse af, hvad det vil sige at være menneske. Shakespeare sætter et menneske i den yderste og mest ekstreme situation for at se, hvad der sker med mennesker, når vi kommer under maksimalt pres".

"Forestillingen handler jo også om det politiske magtspil. Shakespeare beskriver altid magten som korrumpierende, kynisk og ond i sine stykker. Og Macbeth er ingen undtagelse. Stykket handler om magten og magtens pris. Den grusomhed og kynisme, der er indbygget i magtens mekanismer. Det er lige så dybt aktuelt i dag, som det har været på Shakespeares tid, og har været det til alle tider".

Hvordan har I valgt at rummet til Macbeth skal se ud og hvad er idéerne bag det?

"Scenografisk har vi skabt et rum, der er et billede på hovedpersonens psykiske tilstand og de omstændigheder, der har formet hans sind: magten, slagmarken og tankernes lukkede rum. Historien bevæger sig

rundt mellem slagmarken, forskellige slotte og andre lokationer. Det har vi rent scenografisk kogt helt ned til ét rum. Det rum forvandler sig så i takt med handlingen. Scenen er bygget op sådan, at der er et hul med mudret vand i den ene side og en trappe i den anden. På en måde er det et billede på verden eller menneskets liv. I den ene ende er der trappen til magten, og i den anden ende er der graven eller vandet, hvorfra vi alle kommer. Og vi bevæger os et eller andet sted mellem de to punkter hele vores liv".

Publikum sidder på begge sider af scenen?

"På en eller anden måde sætter det en streg under det med undersøgelsen. Hvad der sker med mennesker i ekstreme situationer. Scenografien er lidt som et terrarie. Man kunne forestille sig at vi sad og kiggede på en masse myrer, og stak en pind ned midt i det hele og observerede hvordan myrerne tacklede det."

Du har også kaldt scenografien en slags magthamsterhjul

"Det er en slags magthamsterhjul, som kværner mennesker. I en næsten cirkulær bevægelse kommer man op af vandhullet i den ene side, kravler over slagmarken og op ad magtens trappe for til sidst at ende i graven igen. Det er et meget sort syn på tilværelsen. Der er ikke nogen anden vej, og når man først har taget de første skridt, så er der ikke nogen vej tilbage. Når man har slået ihjel for at opnå magten, så må man også slå den næste og den næste og den næste ihjel. Macbeth prøver egentlig bare at tøjle sin frygt og blive tryk på tronen, men for at blive det må han rydde sine modstandere af vejen. Han slår ihjel for at kunne holde op med at slå ihjel. Det er jo sådan en logik der ikke holder, men som desværre er alt for velkendt. Lidt ligesom at gå i krig for at få fred".

Hvem er Macbeth og hvad kan han fortælle os i dag?

"Macbeth er som hovedperson en grusom tyrant. Men i stykket lærer vi ham at kende som et i virkeligheden meget følsomt og reflekterende menne-

ske med en samvittighed. På en måde er det hans menneskelighed, der gør ham grusom. Han er bange for at være et dårligt menneske, han er bange for, at han skal blive fordømt for sine grusomheder. Han er ikke ligeglad. Han bliver påvirket af alt det, han gør, og derfor må han gøre endnu mere for at skjule sine handlinger. Han er ikke en kold og kynisk psykopat, han er et helt almindeligt menneske, der ikke kan overskue magtens implikationer. Det, synes jeg, er en god og vigtig pointe i en tid, hvor vi er så entydige i vores betragtninger om politik. Det er ikke sort og hvidt, der er mange nuancer. Hvis vi ikke leder efter nuancerne, kommer vi ikke videre. Vi er nødt til at se på, hvad det er der gør, at mennesker handler, som de gør”.

SIMON K. BOBERG

Simon K. Boberg, Simon Kjærgaard Boberg, f. 1969, dansk dramatiker, dramaturg, oversætter, instruktør.

Boberg var 2002 medstifter af Plan-B Teater og en del af dets ledelse indtil nedlæggelsen i 2008, hvor han og Mads Wille overtog ledelsen af Husets Teater i København. Siden sommeren 2016 arbejder han freelance i Danmark og i udlandet. I 2002 debuterede han som instruktør på Mammutteatret med Dejan Dukovskis Episode og samme år som dramatiker

Hvem er Lady Macbeth?

”Lady Macbeth bliver ofte skildret som en psykopat, men det synes jeg jo ikke, at hun er. Hun er bare ambitiøs. Og hvem er ikke det? Hvem vil ikke gerne være konge eller dronning? Hvis man lever i en verden, hvor det at blive konge kræver, at man slår andre ihjel, så må man jo gøre det. Men kan man leve med det som menneske? I dag behøver man ikke at slå andre ihjel for at få magten, men man må måske gøre nogle andre ting, som har de samme menneskelige konsekvenser. Magt korrumpere. Altid.

med ”Transport” på teatret Plan-B. Boberg er i sit teaterarbejde optaget af eksistentielle filosofiske spørgsmål og teatrets udtryksformer, og hans instruktioner kan strække fra energisk tempo, for eksempel instruktionen af Wedekins Vårbrud (Mungo Park 2003) og arbejdet med den Reumert vindende fysiske forestilling ”BLAM!” (Republique, 2012) til rolig, poetisk visualitet i hans egen Non-stop, der blev Plan-Bs sidste forestilling (2008). Han har især instrueret nyskrevet dramatik med forestillinger som den Reumert vindende ”Ingen Møder Nogen” af Peter Asmussen (HT 2009), den Reumert nominerede ”LORT” af Cristian Ceresoli (HT 2014) og senest ”Cirka Lig Med” af Jonas Hassen Khemiri på Odense Teater. Ved siden af sit virke som instruktør har han oversat en lang række moderne dramatikeres værker, og han arbejder på teatre i hele landet som dramaturg.

Simon Boberg er desuden en del af Odense Teaters dramaturgiat som sammen med teaterdirektør Jens August Wille sætter den kunstneriske kurs for teatret.

A

Arbejdsspørgsmål

- > Hvordan synes du forestillingen har ramt balancen mellem det mørke og eksistentialistiske og den spændende historie.
- > Hvad ser du som det vigtigste i MACBETH?
- > Vækker historien til genkendelse? Eftertanke? Og hvordan?
- > Hvordan opfatter du henholdsvis Macbeth og Lady Macbeth?
- > Beskriv scenografien og hvordan den bliver brugt i løbet af forestillingen. Vælg evt. et sted i forestillingen som du analyserer dybere.

5.

DEN STORE MEKANISME

instruktør Simon K. Boberg er vældig inspireret af den polske teaterteoretiker Jan Kott. Her har vi samlet nogle tankevækkende små uddrag fra Jan Kotts bog "Shakespeare vor samtidige". Blandt andet er scenografien inspireret af det, som Jan Kott kalder Den Store Mekanisme. Det vil sige magtens mekanisme, som gennemsyrrer mange af Shakespeares tragedier herunder MACBETH.

"Shakespeare er som verden eller selve livet. Hver tidsalder finder det i ham, den selv søger, og hvad den ønsker at se."

"For Shakespeare er kronen magtens symbol. Kronen er tung. Man kan tage den i hænderne, rive den af den døende konges hoved og sætte den på sit eget. Så bliver man konge. Først da. Men man må vente, til kongen er død, eller fremskynde hans død."

"Og så afsløres efterhånden i Shakespeares kongedramaer billedet af historien selv bag kongernes og usurpatorernes individuelle træk. Billedet af Den Store Mekanisme. Hvert enkelt kapitel, hver storslået Shakespeare-akt er kun en gentagelse:"

"Det er dette billede af historien, gentaget mange gange af Shakespeare, der påtvinger sig os på en magtfuld måde. Feudalhistorien er som en mægtig trappe, som en procession af konger uafslædigt stiger op ad. Hvert skridt opad markeres af mord, svig eller forræderi. Hvert skridt bringer tronen nærmere. Endnu et skridt, og kronen vil falde. Snart vil man kunne gribe den. (...) Fra det højeste trin er der kun et skridt ned i afgrunden. Monarkerne veksler. Men alle – gode og onde, tapre og feje, nedrige og ædle, naive og kyniske betræder trappens trin, der altid er de samme."

"Hos Shakespeare er der ingen guder, kun konger, der hver især efter tur er bøddel og offer. Og levende, forskræmte mennesker, der kun kan se historiens store trappe. Men deres skæbne er afhængig af, hvem der står på det øverste trin eller styrter i afgrunden. Derfor er de bange. Den shakespearske tragedie er i modsætning til antikkens tragedier ikke et drama om moralsk adfærd over for u dødelige guder, heltens skæbne er ikke forudbestemt af højere magter. Storheden i Shakespeares realisme beror på hans sikre fornemmelse for, hvilke mennesker, der kommer til at spille en rolle i historien. Nogle skaber historie og bliver ofre for den. Andre tor kun, at de skaber historie, men også de bliver ofre for den. De første er kongerne, de sidste er kongernes fortrolige, der udfører deres ordrer og er et tandhjul i den store mekanisme."

Kilde: Jan Kott "Shakespeare vor samtidige" Steen Hasselbalchs forlag, 1966

6.

DET SKOTSKE STYKKE

Da dronning Elizabeth af England ("jomfrudronningen") døde i 1603, var der ingen umiddelbar tronarving. Kongemagten gik derfor til hendes slægtning James den 6. af Scotland: Hun var barnebarn, og han var tipoldebarn, af kong Henrik 7.

Den nye konge blev James 1. af Storbritannien. James var gift med Anne, søster til Christian 4., og det er muligt (selvom det bestrides af nogle historikere) at Macbeth blev førsteopført mens Christian besøgte James 1. i sommeren 1606.

Shakespeare havde skrevet adskillige historiske stykker med engelske konger som hovedpersoner, og dette stykke blev utvivlsomt skrevet for at tækkes den nye konge – måske endda på hans bestilling. James interesserede sig for heksekunst, og det emne spiller da også en stor rolle i dette stykke – og ikke i andre af Shakespeares værker.

NÅR SMUKT BLIVER GRIMT
OG GRIMT BLIVER SMUKT

THE SCOTTISH PLAY

Der er den tradition på britiske teatre at man ikke nævner navnet Macbeth – hverken om personen eller stykket. I stedet omtales stykket som "Det skotske stykke" ("The Scottish Play") – og hovedpersonen som "Den skotske konge". Det skulle have noget at gøre med heksene og deres forbandelser – men oprindelsen fortaber sig i tågerne.

Forbandelsen gælder dog ikke ved opførelser af stykket, så skuespillerne på Odense Teater skulle være i sikkerhed – trods alt.

7.

TEKSTEN

Macbeth er – som langt hovedparten af Shakespeares ord – skrevet som blankvers, dvs iambisk pentameter: fem gange tryksvag og trykstærk stavelse: da-dam, da-dam, da-dam, da-dam, da-dam (da):

Is this a dagger which I see before me,
The handle toward my hand?
Come, let me clutch thee.
I have thee not, and yet I see thee still.
Art thou not, fatal vision, sensible
To feeling as to sight? Or art thou but
A dagger of the mind, a false creation,
Proceeding from the heat-oppressèd brain?
I see thee yet, in form as palpable
As this which now I draw ...
Er det en dolk, jeg nu kan se foran mig,
med skæftet mod min hånd?
Jeg griber dig -
jeg har dig ikke, men jeg ser dig stadig.
Er du da ikke, skæbnesvangre syn,
håndgribelig, som du er synlig? Er du
mon kun en tankedolk, et gøglebilled,
der stiger frem fra hjernens feberdis?
Jeg ser dig jo, så tydeligt og klart
som den jeg trækker her.

Rytmen i blankvers – da-dam – er livets rytme, hjerteslaget, og linjelængden passer til en sætning – selvom Shakespeare lader mange sætninger løbe over flere linjer.

Blankvers rimer ikke, men Shakespeare skelner ofte mellem sine personers plads på rangstigen ved at lade de fine – eller unge elskende – tale med rim – og de fattigste tale almindelig prosa:

PORTER

'Faith sir, we were carousing till the second cock. And drink, sir, is a great provoker of three things.

MACDUFF

What three things does drink especially provoke?

PORTER

Marry, sir, nose-painting, sleep, and urine. Lechery, sir, it provokes and unprovokes. It provokes the desire, but it takes away the performance. Therefore, much drink may be said to be an equivocator with lechery. It makes him, and it mars him; it sets him on, and it takes him off; it persuades him, and disheartens him; makes him stand to and not stand to; in conclusion, equivocates him in a sleep, and, giving him the lie, leaves him.

PORTNEREN

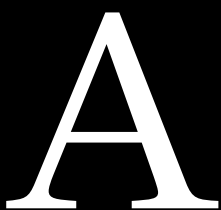
Javel, herre, vi sad og svirede til hanen galede anden gang; og druk, min herre, virker stærkt fremmende på tre ting.

MACDUFF

Hvad er det for tre ting, som druk særlig fremmer?

PORTNEREN

Det skal jeg sige Jer, herre: det er røde næser, søvnighed og pis. Og så fremmer den liderlighed, herre, men fremmer den alligevel ikke: den fremmer lysten, men fjerner evnen. Derfor kan kraftig druk siges at være en ordkløver for en liderbuds: den hjælper ham og skader ham; den rejser ham og den fælder ham; den slipper modet løs og gør ham modløs; den lader ham stå til han lader stå til; og endelig besnakker den ham i søvne, så han lover sig mere end han kan holde sig.

Arbejdsspørgsmål

> Find ud af mere om blankverset.

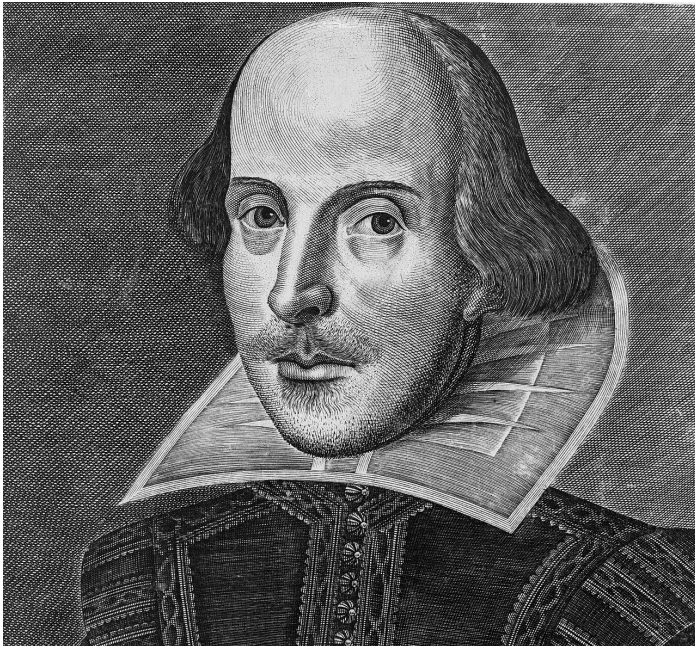
For eksempel her:

[http://denstordanske.dk/ Kunst_og_kultur/Litteratur/Stilistik,_retorik_og_metrik/blankvers](http://denstordanske.dk/Kunst_og_kultur/Litteratur/Stilistik,_retorik_og_metrik/blankvers)

8.

SHAKESPEARE OG HANS SAMTID

Shakespeares værker er i høj grad en afspejling af den periode, de er skrevet i.

William Shakespeare (1564 - 1616)

Temaerne i Shakespeares stykker er præget af renæssancens ideer og opfattelser. F. eks. skal den feudale orden opretholdes. En polsk forsker, Jan Kott, som står bag banebrydende nyfortolkninger af Shakespeares dramaer, taler ligefrem om, at Shakespeare i sine kongestykker bruger en feudaltrappe, som kongerne går op ad. Hvert enkelt trin kan kun nås i kraft af mord og svigt. Lykkes det at nå det øverste trin, fører næste skridt automatisk til, at personen falder i afgrunden og tilintetgøres, fordi denne har sat sig op imod den eksisterende orden. Det ses især i RICHARD DEN III, hvor det stort set er det, som udgør selve fablen - men fænomenet optræder for eksempel også i MACBETH.

Følelserne og lidenskaberne kommer til at spille en større rolle hos Shakespeare end hos hans samtidige - dramatikere Ben Jonson og Christopher Marlowe. I HAMLET handler hovedperso-

nen Hamlet f. eks. først, da han af lidenskabelige årsager er nødt til det. Forud har Hamlet overvejet forskellige rationelle løsninger på sit problem, men det er lidenskab, som ender med at blive udslagsgivende.

Shakespeare tager også fat i et andet af renæssancens fundamentale problemer - den mere filosofiske overvejelse af livets mening. I flere af hans værker kommer det til udtryk ved, at livet i sig selv er et teater, hvori mennesket kan sammenlignes med en skuespiller.

Renæssanceteatret, som havde sit udspring i Italien, kom hurtigt til at indordne sig efter en række dramatiske regler, som senere er blevet kendt som det neoklassicistiske ideal. Neoklassicismen bygger i høj grad på Aristoteles' værk "Poetikken" fra det antikke Grækenland, med de to hovedgenrer komedie og tragedie, hvor tragedien skal skrives i fem akter. På dette punkt

følger Shakespeare renæssances ideal og begejstring for antikken, men der er også punkter hvor Shakespeare afviger fra det øvrige Europas dramatikere. En vigtig tendens i neoklassicismen var en søgen efter "sandhed" og "det virkelige", hvilket udmundede sig i "de tre enheder": én tid, ét sted og én handling. Tid referer til den tidsperiode stykket strækker sig over. Ifølge neoklassicismen må stykket ikke vare mere end et døgn, da publikum er bevidst om, at det kun tager få timer at overvære dramaet. Stykket skal også helst foregå samme sted, da publikum ved, at de ikke har flyttet sig undervejs. Til sidst må der også kun være én handling og ikke for mange sidehandlinger. Shakespeare overholdt ikke altid disse tre enheder, da hans stykker ofte har store indviklede handlinger med mange karakterer og flere forskellige tematikker

og sidehandlinger, samtidig med at flere af hans dramaer forgår over en længere periode, og skifter lokalitet mange gange. Fordi Shakespeare ikke overholdt det neoklassicistiske ideal, var hans værker foragtet på hans samtid i lande som Italien og Frankrig, og først i slutningen af 1700-tallet begyndte Shakespeare for alvor at blive anerkendt rundt om i Europa, for i dag at være den mest læste, opførte og omdiskuterede dramatiker nogensinde.

Du kan finde en tidslinje her:

<http://absoluteshakespeare.com/trivia/timeline/timeline.htm>

Læs mere om Shakespeare og hans værker

<http://kglteater.dk/det-sker/shakespeare-450-ar/shakespeare>

http://www.denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Litteratur/Engelsksproget_litteratur/Engelsk_litteratur_1579-1637/William_Shakespeare

http://absoluteshakespeare.com/plays/a_midsummer_nights_dream/a_midsummer_nights_dream.htm

9.

NÅR AMBITIONER TAGER OVERHÅND

Interview med skuespillerne Claus Riis Østergaard og Marie Dalsgaard

Skuespillerne Claus Riis Østergaard og Marie Dalsgaard spiller det berygtede Macbeth ægtepar. Claus Riis Østergaard er netop vendt tilbage til Odense Teater efter optagelser til tv-serien *Norskov på TV2* og Marie Dalsgaard har fået orlov fra det faste ensemble på Det Kongelige Teater for at spille *Lady Macbeth*.

Tre hekse spår Macbeth at han skal blive konge, og det får skæbnesvangre konsekvenser.

Claus Riis Østergaard: "Macbeth og hans kone er et makkerpar med høje ambitioner, men de griber chancen lidt forskelligt an. Macbeth tøver mere overfor spådommen end sin kone.

Marie Dalsgaard: "Lady Macbeth kender sin mand godt og hun lokker ham til at forfølge tanken om at blive konge. Hun ved, at han skal skubbes lidt for at kaste sig ud i det."

Claus Riis Østergaard: "Men da han først giver efter for tanken, ser han sig ikke tilbage. Det bliver én lang

blodrus."

Hvad kan vi genkende i en historie som MACBETH i dag?

Claus Riis Østergaard: "Følelserne og mekanismerne mellem personerne er meget almenmenneskelige: Hvordan er det at leve i et parforhold, hvor den ene måske har ambitioner på den andens vegne? Hvordan oplever man kriser eller stress? Hvordan tackler man at få plantet en ambition i sig, som man ikke vidste man havde?"

Marie Dalsgaard: "Hvordan ville jeg selv reagere, hvis jeg fik en stor chance? Måske var min store drøm at få kæmpestatus i teaterverdenen eller få en stor filmkarriere? Ville jeg så gå på kompromis med mig selv, have rundsave på albuerne og behandle mine kollegaer dårligt? Hvis det lykkedes og jeg havde givet alle kniven på vejen op. Hvordan ville det så føles, når jeg endelig stod der med al min succes helt alene? Jeg tror, at jeg ville have en ret dårlig smag i munden."

Claus Riis Østergaard: "Alt det man har stræbt så meget efter og gjort alt for at opnå. Hvad er det egentlig værd, når det kommer til stykket?"

Hvad er det, der gør Shakespeare så interessant?

Marie Dalsgaard: "Shakespeares sprog og historie har sagt os noget igennem århundreder. Hans smukke billeder og poetiske sprog er virkelig en klasse for sig."

Claus Riis Østergaard: "På en eller anden måde gør det flotte, florumvundne eller voldsomme sprog meningen dybere. Det rummer mange nuancer og dybder, når man først giver sig hen til det."

Marie Dalsgaard: "Det er som om at Shakespeares karakterer taler for at overleve og for at finde ud af hvad de egentlig mener eller føler. Vi er med i deres indre liv og tanker. Det er også derfor, de taler så meget. De ved ikke, hvor det skal ende. Vi får hele personernes tankestrøm og alle argumenterne for og imod det, som de er i gang med at gøre."

Shakespeares tekst er bygget op med blankvers. Det er ligesom en rytme, der løber under hele stykket. Sproget og blankversene giver en masse oplysninger om hvordan Shakespeare forestillede sig at stykket skulle spilles på. Det er interessant at dykke ned i, men det skal helst ikke være noget, man tænker over, når man som publikum ser forestillingen. Sproget er også det udfordrende. Lige så spændende og smukt sproget er ligeså svært kan det være at få til at virke naturligt. Det er en pointe for Simon Boberg, at vi skal være genkendelige mennesker. Det er en fin balancegang mellem, at man virkelig giver de smukke ord det de skal have uden, at det kommer til at virke stift og replikagtigt."

Claus Riis Østergaard: "For mig er Macbeth en helt almindelig mand. Et almindeligt menneske ligesom dig og mig, der kommer ud i en ekstrem situation. Og ikke mindst en situation som er helt uvant for ham, han gør noget som han aldrig har gjort før og han har ikke gennemtænkt konsekvenserne inden. Han opdager sider af sig selv som han ikke kendte, og han bliver bange. Bange for at miste magten og efterhånden mister han helt grebet om sig selv."

Marie Dalsgaard: "Lady Macbeth er ofte blevet fremstillet som meget dominerende og som en determineret person der ved hvad hun vil. Og sådan kan man godt læse hende. Men Simon Boberg har trukket det lidt i en anden retning. Lady Macbeth er lige så meget i tvivl som Macbeth er. Der er ingen tvivl om at hun er en stærk kvinde, men hun tager en beslutning om at de skal gribe den her chance for at få magten, på trods af sin tvivl."

Er I gået anderledes til værks med jeres arbejde med Shakespeares tekst end i plejer?

Claus Riis Østergaard: "Normalt analyserer man meget på sin karakter som skuespiller og forholder sig til, hvorfor de er som de er og hvilke psykologiske lag, der ligger under det de gør. Det har vi på en måde forsøgt at lægge lidt til side i vores proces. Og så har vi prøvet at gå lidt mere rent til det. Bare lade ordene og handlingerne tale for sig selv."

Marie Dalsgaard: "Der er mange ting, som jeg normalt som skuespiller ville have taget stilling til, inden jeg gik i gang, som jeg har ladet stå åbne denne gang. Til gengæld hjælper sproget og blankversene, som Shakespeare har skrevet stykket på, med at finde ud af hvad og hvordan han har tænkt, at noget hænger sammen."

Claus Riis Østergaard: "Blankversene skal helst bare ligge som det der holder historien sammen. På den måde er versene og sproget en slags net under forestillingen eller en slags maskine der driver historien frem."

MACBETH er den første forestilling som Odense Teater spiller i den nye teatersal i Odeon. Hvordan bliver det?

Claus Riis Østergaard: "Teatersalen i Odeon erstatter Sukkerkogeriet, hvor jeg har spillet mange forestillinger i årenes løb. Så der er også lidt vemod forbundet med at tage afsked med det gamle. Men det bliver spændende at indvi en helt ny sal og udforske det nye rums muligheder. I MACBETH sidder publikum på begge sider af scenen, som består af en slags brutalt og blodigt magthamsterhjul. Der er altid nogen, der skal sidde på magten og for at komme op på tronen, er der nogen andre, der skal væk først. Det bliver ret spektakulært på en bloddryppende måde."

CLAUS RIIS ØSTERGAARD

Claus Riis Østergaard er født i 1969.

Han er uddannet fra Skuespillerskolen i Odense i 1999.

Claus Riis Østergaard har været en del af Odense Teaters faste ensemble siden han blev uddannet. Han har dog også haft en film og tv karriere sideløbende med sit teatararbejde og har blandt andet medvirket i:

NORSKOV (TV 2), LÆRKEVEJ (TV 2), LIVVAGTERNE (DR), BOGEN (DR), NORDKRAFT (film), FLAMMEN OG CITRONEN (film) blandt meget andet.

Han har på Odense Teater bl.a. medvirket i ANNA KARENINA (2017), LAD DEN RETTE KOMME IND (2016), VORES KLASSE (2014), SKAMMERENS DATTER (2015), JEANNE D'ARC (2013), PEER GYNT (2013), ONKEL VANJA (2014), DE TRE MUSKETERER (2012 og 2014), DET' BARE MÆND (2013) for bare at nævne nogle.

MARIE DALSGAARD

Marie Dalsgaard er født i 1981.

Hun er uddannet fra Skuespillerskolen v/ Aarhus Teater i 2008.

Marie Dalsgaard har været en fast del af Det Kongelige Teaters ensemble siden 2011. Her har hun været tilknyttet Det Røde Rum 2013-16 og medvirket i bl.a. WHITE GIRL, METAMORFOSER, SANDMANDEN, DET MØRKE NET og MENNESKEDYR. Inden da spillede hun Eliza i MY FAIR LADY i 2010, LULU i (2012), GENGANGERE (2012), HOVEDLØS SOMMER (2012-13). Marie har i Eventministeriet bl.a. medvirket i LIVE DUBBING (2016) og HAR HAR HAR DE SET MIN KONE (2012-14). Marie har desuden haft opgaver på Aarhus Teater, Nørrebro Teater med mere.

Hun har desuden haft film og TV opgaver blandt andet: DITTE OG LOUISE (2016), NEDEREN FOR-ÆLDRE, Rådet for Sikker Trafik (2014) MACBETH er Maries første opgave på Odense Teater

10.

SHAKESPEARE OG THE GLOBE

Da Shakespeare blev født (1564) var der ikke permanente teaterbygninger i England. Skuespillere var omrejsende, de havde deres grej i en hestetrukket kærre, som kunne slås ud og bruges som scene på torve, pladser og i krogårde, hvor de fik lov til at spille.

I 1576 byggede James Burbage, en teaterinteressent snedker, en teaterbygning i Shoreditch uden for London (i dag i London, lige nord for City). Han kaldte bygningen The Theatre – et for datiden usædvanligt ord, andre teatre blev kaldt 'Playhouses'.

The Theatre var konstrueret som de bygninger, der blev brugt til bjørne- og hundekampe: Tøndeformet med plads til publikum på balkoner og en kampplads i midten.

Da Shakespeare kom til London (formodentlig omkring 1590) var han blevet gift med Anne Hathaway og de havde fået tre børn. Han blev tilknyttet som skuespiller til Burbages teater, hvor han spillede sammen med Burbages søn Richard.

Snart begyndte Shakespeare at skrive stykker, og han blev medejer af teatret, og The Theatre blev vældig populært – så populært at ejeren af den

grund teatret var bygget på, hævede huslejen ud over det rimelige.

I vinteren 1598-99 besluttede Shakespeare & Co at flytte. De pillede teatret fra hinanden og flyttede det over Themsen, som den vinter var isbelagt. Teatret var bindingsværk, hvor træet sat sammen med træ-pløkker, der kunne bankes ud. Syd for Themsen i byen Southwark genopførte de bygningen og gav den navnet Globe Theatre.

Teatre var forbudt i selve London, men Southwark lagde grund til flere tilsvarende teatre: The Rose, The Swan med flere.

I 1610 trak Shakespeare sig tilbage og flyttede hjem til sin familie i Stratford.

I 1613 nedbrændte Globe Theatre, da en kanon (med løst krudt) antændte stråtaget under en opførelse af Henrik 8.

Det blev genopført i 1614, men da puritanerne overtog regeringsmagten i 1641, blev teater forbudt, og bygningen forfaldt.

EN GENOPSTÅET GLOBE

I 1949 kom den amerikanske skuespiller Sam Wanamaker til London og ønskede at se Shakespeares teater. Chokeret over at det ikke eksisterede besluttede han at gøre noget ved det, og igennem mange år arbejdede han utrætteligt på at skaffe midler til en genopførelse. I 1970'erne kunne man købe en grund ved Themsen – i et område der på det tidspunkt var fyldt med lagerbygninger og pakhuse.

De begyndte at bygge uden helt at vide, hvordan *The Globe* så ud, man havde kun løse skitser og beskrivelser, men ved et stort held fandt man i nærheden fundamentet til det oprindelige The Globe, og kunne nu se at det var en 20-kantet bygning, ikke rund som man havde antaget.

The Globe er bygget som en kopi så nøjagtigt, som det kunne lade sig gøre. Shakespeares teater rummede tre tusinde tilskuere – brandmyndighederne tillader kun det halve antal nu, og det holdt hårdt at få lov til at lægge stråtag på, da stråtag i London havde været forbudt siden London brændte i 1666. Der måtte også flere ind- og udgange til og grønne exit-skilte.

I 1997 åbnede The Globe igen efter 350 år.

11.

SCENEN HOS SHAKESPEARE

Vores kendskab til den Elizabethanske scene bygger på en tegning af teatret The Swan, byggekontrakter med angivelse af inventar og lister over udstyr samt sceniske angivelser i nogle af Shakespeares stykke. Bjørnegårdene, der lå syd for Themsen og ligeledes krogårdene fra provinsen, var inspirationskilden til den runde teaterbygning hos Shakespeare. I krogårdene blev der spillet på et stillads i den ene ende af gården, hvilket i virkeligheden var som den gamle middelalderlige gøglertribune. Resten af krogårdene var ståpladser, og kroens gallerier, svalegangene, der løb rundt i flere etager, blev benyttet som sidepladser. De ældste teatre i London fra slutningen af 1570'erne blev konstrueret efter dette princip.

I 1599 stor teaterbygningen The Globe færdig. Det blev bygget og ejet af Shakespeares teatergruppe "The Lord Chamberlains Men". "The Globe" blev bygget i træ som et delvist udendørs teater, hvor kun dagslyset oplyste scenen. På taget var der et lille tårn, hvorfra flaget blev hejst, hver gang der var forestilling. Det var en måde at annoncere på, og folk kom i stort tal til teatret, mange af dem sejlede på Themsen. Der har været trængsel og liv i teaterbygningen, når der var op til 2000 tilskuere til en forestilling. Der var kun ståpladser på gulvet, under åben himmel, og her blev der handlet med varer. Det var sådan, at kvinder kun havde tilladelse til at komme til teatret alene, hvis de havde noget at handle med. Der var ingen toiletter i teatret, og man kunne ikke komme ind igen, hvis man gik ud. Folk måtte forrette deres nødtørft på stedet, hvilket der var brug for, når der flittigt blev drukket øl under forestillingen.

Teatergængerne holdt sig ikke tilbage med reaktioner på de sete teaterforestillinger. Hvis man var utilfreds, blev der råbt eller smidt ting og sager i hovedet på skuespillerne. Stemningen på tilskuerpladserne kan man sammenligne med vore dages fodboldkampe. På teaterbygningens sider var der tre gallerier over for hinanden. Der var intet fortæppe, men det fremskudte scenegulv, der var hævet over parterret, dannede hovedspillepladsen. På denne måde kunne skuespillerne ses fra tre sider. I bagvæggen bag scenen var der to døre, og over scenegulvet var der to balkoner, hvorfra musikken kom fra den øverste. Den nederste kunne fungere som scene til fx balkonscenen i ROMEO OG JULIE. Fra midten af scenegulvet hævede der sig to høje pæle eller søjler, som kunne forestille træer i en skov eller master på et skib eller søjlerne i en tronsal. Søjlerne bar et halvtag, der dækkede det meste af scenegulvet. Fra dette halvtag kunne man hejse guder og gudinder ned på scenen. Lemme i gulvet var beregnet til at forestille en grav som fx graverscenen i HAMLET.

Det Elizabethanske teaters konstruktion og mangel på dekorationer og rekvisitter har påvirket fremførelsen. Det helt centrale har således været den direkte kontakt mellem skuespiller og tilskuer, både når det gjaldt de store monologer, klovnenes eller narrens spil med tilskueren eller de blodige optrin, der kunne refereres til som i fx MACBETH. Det var gennem ordet, at magien blev udløst, og tilskueren blev først til fjerne egne, stormfulde kyster og eventyrlige skove. Det var den talte scenografi- eller de såkaldte talte kulisser, der stimulerede tilskuerens fantasi.

(Kilde: Karen Sørensen: "Dramatik- en teaterhistorie" Systime 2015)

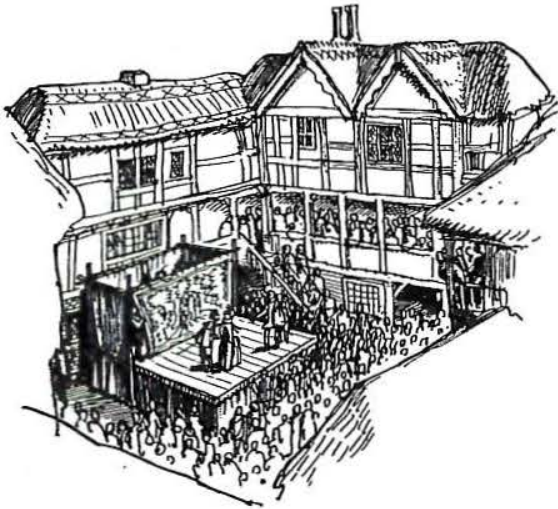
A

Arbejdsspørgsmål

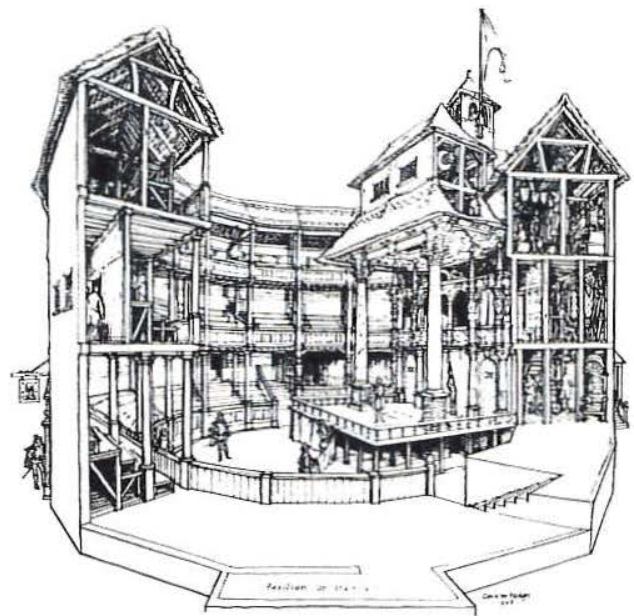
> Hvorfor skrev Shakespeare på blankvers?

> Hvad hed Shakespeares teatertrup under henholdsvis Elizabeth I og James I

Tre tegninger, der viser Shakespearescenens udvikling.

Det omreisende teaters opstilling i rogården

En skitse af "The Globe"

En originaltegning af "The Swan" fra 1596

12.

RENÆSSANCENS BETYDNING

Shakespeares værker var i høj grad en afspejling af den tid, som de var indskrevet i, nemlig renæssancen. Ikke mindst temaerne i hans stykker er præget af renæssancens ideer og opfattelser. Den feudale orden skal i Shakespeares stykker opretholdes, og den polske forsker Jan Kott, som har lavet banebrydende nyfortolkninger af Shakespeares dramaer, taler ligefrem om, at Shakespeares i sine kongestykker bruger en feudalt trappe, som kongerne går op ad. Hvert enkelt trin kan kun opnås ved mord og svigt. Lykkes det at komme til det øverste trin, fører næste skridt automatisk til, at personen falder i afgrunden og tilintetgøres, fordi han har sat sig op mod den eksisterende og herskende orden. Dette er specielt tydeligt i RICHARD DEN III, hvor det stort set udgør selve fabelen, men fænomenet kan også genfindes i bl.a. MACBETH.

Følelserne eller lidenskaberne kommer til at spille en større rolle hos Shakespeare end hos fx de samtidige dramatikere Ben Jonson og Christopher Marlowe. Hamlet - i stykket af samme navn - handler først, da han af lidenskabelige årsager er nødt til det. Forud for denne handling har Hamlet overvejet forskellige rationelle løsninger på sit problem, men det er lidenskaben, der bliver udslagsgivende.

Shakespeare tager også fat i et andet af renæssancens fundamentale problemer, nemlig den mere filosofisk betonedede overvejelse af livets mening. I flere af hans værker kommer det til udtryk ved, at livet i sig selv er et teater, og at det enkelte menneske kan sammenlignes med en skuespiller. I MACBETH 5. akt siger Macbeth bl.a. "Vort liv er kun en vandreskygge, kun en arm aktør, som spanker bøs sin tid på scenen - og er glemt, et eventyr, berettet af en dåre, fuld af støj og storm, som ingen verdens ting betyder". Ser vi på baggrunden for Shakespeares teater, så blev det engelske samfund fra 1558 og til 1603 styret af den engelske dronning Elizabeth

1., som også har lagt navn til det elizabethanske teater. Hele hendes regeringsperiode var præget af en tilsyneladende harmoniske udvikling, men bag den rolige facade lurede opgøret med den statiske feudale samfundsorden, og sammenstødet fik sit omdrejningspunkt omkring 1600, hvor bevidstheden om, hvilke muligheder det enkelte menneske besad, for alvor blev slået fast.

Overgangen fra det feudale samfund i retning mod det borgerlige samfund sætter sine spor i opfattelsen af det kollektive og det individuelle. Hvor man tidligere blev betragtet som bærer af sin families arv og skæbne, åbnes nu langsomt mulighed for selv at kunne handle - vel at mærke på egne vegne og for ens egen skyld. Dette tema bliver helt tydeligt afspejlet i datidens dramatik og litteratur.

(Kilde: Henrik Flygare m.fl.: *Klar Scene*, forlaget DRAMA)

13.

SPILLESTILEN HOS SHAKESPEARE

De kropslige færdigheder spillede en stor rolle, når vi taler om spillestil hos Shakespeare. Der blev stillet store krav til skuespillerne, og ikke mindst slagsmålsscener, dueller og danse var populære blandt datidens publikum. Skuespilleren skulle være dygtig med sin kårde, og fægtekampene har været højdepunkter i fx *ROMEO OG JULIE* og *HAMLET*. Skuespilleren skulle ud over fægtning være god til dans, akrobatik, musik, sang, retorik og ikke mindst improvisation. Der er masser af musik i Shakespeares stykker. Når Shakespeare vil vise kongelige indtog på scenen, så foregår det ofte til lyden af fanfarer. Trompeter eller trommer angiver, når der kommer en hær, jægerens horn vækker de sovende, og oboen bruges undertiden til at fremkalde en mystisk stemning.

Vigtigst af alt var dog evnen til at kunne fremsige replikkerne, så digterens billedsprog stod klart, at handlingen udviklede sig, og at karaktererne var tydelige. Således var de ældre skuespillere opdraget i retorikkens kunst, som en af datidens vigtigste discipliner. Fordi det var grundlaget for al klassisk undervisning, så var det noget, som enhver skoledreng kunne. Alene ved talens brug – uden hjælp af kulisser – skulle skuespilleren kunne gøre den tomme scene levende, formidle et billede af et rum og en stemning. Måske har der været angivet bestemte gestikker til at udtrykke og karakterisere en rolle. Fra *HAMLET* ved vi, hvilken spillestil Shakespeare satte pris på. I Hamlets råd til skuespillerne siger han i 3. akt, scene 2: ”Sig nu replikken som jeg læste den for jer, dansende på tungen; for hvis I braldrer op, som mange aktører gør, vil jeg lige så gerne have byens udråber til at fremsige mine vers”.

Som vi kan se af ovenstående lille citat, sætter Shakespeare pris på det naturlige, og det kan vel skyldes, at der i andre teatertrupper gjaldt

helt andre idealer. Datidens engelske skuespillere var gennemgående højt ansete, også i udlandet, hvor de turnerede. Engelske komedianter besøgte Helsingør i slutningen af 1500-tallet, og det er måske igennem dem, at Shakespeare har hørt om Danmark og Hamlet.

Skønt Shakespeare taler om, at skuespilleren skal være naturlig og ikke overdrive, så er der ikke tale om en naturalistisk spillestil. Nok skal udtrykket være realistisk, men selve iscenesættelsen skal være stiliseret og koreograferet i et konsekvent og gennemført formsprog, hvor figurerne bevæger sig på scenen som for eks. i et skakspil.

(Kilde: Karen Sørensen: "Dramatik - en teaterhistorie" Systime 2015)

ØVELSER TIL DET ELIZABETHANSKE TEATER OG SHAKESPEARE

- > Indøv en fægtescene med nøje fastlagt koreografi, og hvor begge fægtere skal dø til sidst.
- > I er to personer i en stor skov midt om natten. Jeres heste er trætte, og I må trække dem. I får øje på lys i en nærliggende borg. Nedskriv og opfør en dialog med talt scenografi.
- > Øv et klip fra Balconsenen fra ROMEO OG JULIE. Julie skal være placeret højt for eksempel på en stol på et par borde. Lad to personer spille teksten med et ædelt poetisk romantisk udtryk, og lad to andre spille nøjagtig det samme, men med et nutidigt kropssprog og tonefald.
- > Øv som kontrast til Balconsenen et klip fra TROLD KAN TÆMMES
- > Tag Heksescenen fra MACBETH. Prøv at opføre den
- > Hvor heksene kan ses af publikum
- > Hvor heksene kun kan høres af publikum.

MACBETH:

Hun skulle være død en anden gang;
 så blev der måske tid til den slags ord. -
 "I morgen" og "i morgen" og "i morgen",
 det slæber sig så trægt fra dag til dag,
 til sidste stavelse i tidens bog;
 og hvert "i går" har kun lyst narre vej
 til dødens støv. Ud, ud, du sølle lys!
 Vort liv er kun en skygge, kun en flakken,
 en stakkels skuespiller på en scene,
 som tumler rundt en stund og så blir tavs,
 et eventyr, fortalt os af en tåbe
 med larm og bulder, fyldt af raseri,
 og det betyder intet.

14.

UDDRAG AF MANUSKRIFTET

2. SCENE, 1. AKT

ODENSE TEATERS VERSION (NIELS BRUNSES OVERSÆTTELSE)

(Trommer og lyde....

- Heksene omkring blodet fra Officeren)

FØRSTE HEKS:

Det trommer!

ANDEN HEKS:

Det trommer!

TREDJE HEKS:

Det trommer!

HEKSENE:

Det er Macbeth der kommer.

HEKSENE (KANON):

Sådan er skæbnestrenes dans,
hånd i hånd, til lands, til vands,
tre gange til siden, tre gange forbi
og tre gange til, så er det ni;
så er fortryllelsen færdig stands.
(heksene sætter sig ned i blodet)

(Macbeth og Banquo dukker op.)

MACBETH:

Så grim og dog så smuk en dag. Hvem der?

BANQUO: (Ser heksene):

Så visne, så besynderligt klædt ud,
som om de ikke bor på denne klode
og dog betræder den? Hør, lever I?
Har mennesker mon lov at tale til jer?
Jo, I forstår mig vist -

MACBETH:

svar da, hvis I kan.

FØRSTE HEKS:

Vær hilset, Macbeth! Vær hilset than af Glamis!

ANDEN HEKS:

Vær hilset, Macbeth! Vær hilset than af Cawdor!

TREDJE HEKS:

Vær hilset Macbeth, som snart skal blive konge.

BANQUO:

Sig os om I er blændværk eller ægte,
om I er det I ligner? I har hilst
min våbenfælle med hans nutids rang,
med forudsigelser om fremtids storhed
og kongelige håb, så han er stum;
mig har I intet sagt. Men kan I skelne
de spæde fremtidskim og sige hvilke
af disse frø der spirer eller dør,
så tal til mig, der lige så lidt begærer
som frygter jeres nåde eller had.

FØRSTE HEKS:

Vær hilset!

ANDEN HEKS:

Vær hilset!

TREDJE HEKS:

Vær hilset!

FØRSTE HEKS:

Mindre end Macbeth, og dog større.

ANDEN HEKS:

Ikke så lykkelig, og dog meget lykkeligere.

TREDJE HEKS:

Konger skal du avle, skønt aldrig selv blive konge.

FØRSTE HEKS:

Så vær hilset begge to, Macbeth og Banquo!

MACBETH:

Vent, sig mig mer end disse halve ord.
Than af Glamis det er jeg allerede,
men Cawdor? Cawdors than er jo i live
han lever rigt og godt; og kongekronen
er uden for sandsynlighedens grænser.
Så hvorfra fik i denne sære indsigt?
Adlyd mig og tal!

(Heksene forsvinder.)

BANQUO:

Hvor forsvandt de hen?

MACBETH:

Op i den tynde luft; de smelted' bort
som åndepust i blæst. Gid de var blevet.

BANQUO:

Var de her, de ting som vi nu taler om?
Eller har vi spist af vanvidsroden?

MACBETH:

Så dine børn skal blive konger.

BANQUO:

Og du
skal blive konge selv,

MACBETH:

og than af Cawdor!

Oversat af Niels Brunse, bearbejdet af Simon K. Boberg

UDDRAG FRA 3. AKT (SCENE 3 OG 4) ODENSE TEATERS VERSION (NIELS BRUNSES OVERSÆTTELSE)

SCENE 3

(Lady Macbeth ind.)

LADY MACBETH:

Hvad nu, min konge? Du er så alene,
du omgås kun med triste fantasier
og tanker, som jo burde være døde
med dem de gælder - hvorfor ænse det,
der aldrig mer kan ændres? Gjort er gjort.

MACBETH:

Vi har kun såret slangen, ikke dræbt den:
den læges, blir sig selv igen, mens vi
med vores sølle ondskab står i fare
for atter at forgiftes af dens bid.
Men lad kun alting skride, begge verdner
gå op i deres fuger, før vi selv
vil æde vores brød i angst og sove
hjemstøgt af de frygtelige drømme,
der ryster os hver nat. Ja, helre være
blandt de døde, vi har lagt i jorden
for selv at finde ro, end ligge søvnløs
i vildelse på sjælens pinebænk.
I graven ligger Duncan, han sover
trygt efter livets febersyge uro;
forræderiet er jo sket, og stål og gift;
intet af dét kan mere røre ham!

LADY MACBETH:

Min elskede, glat nu de rynker ud;
vær frisk og glad, når dine gæster kommer.

MACBETH:

Det vil jeg, min elskede; vær du det samme.
Og lad dit ansigts maske skjule hjertet.

LADY MACBETH:

Glem nu dine mørke tanker, kære!

MACBETH:

Mit sind er fuldt af skorpioner, kære!
Du ved at Banquo og hans Fleance lever.
Men vær kun munter. For nu i denne nat
da vil der ske en dåd, som man vil huske
med angst og rædsel.

LADY MACBETH:

Hvilken dåd er det?

MACBETH:

Vær du uskyldig i at vide det,
min søde, indtil dåden får dit bifald.
Kom, sorte nat, bind dagens øjne til,
gør medynksblikket blindt og sønderriv
med blodig og usynlig hånd den pagt,
der får mig til at blegne! - Lyset tykner,
snart blunder dagens godhed, mat og flov,
mens nattens sorte kræfter går på rov.
Du undrer dig - men du skal ikke grunde;
alt ondt begyndt må styrkes med det onde.

OVERGANG:

(Banquo og Fleance flygter. Banquo myrdes af
Ross og Seyton, Fleance forfølges ud.
Der dækkes bord.)

BANQUO

Det ser ud til regn.

SEYTON:

Så lad den falde.

BANQUO:

Flygt, Fleance...

SCENE 4

(Et dækket bord. Macbeth, Lady Macbeth, Macduff,
Lady Macduff, tjener og Ross spiser og drikker)

MACBETH:

Velkommen til jer alle, mor Jer frit;
vi drikker snart en skål med hele bordet.
(Macbeth forlader bordet, og taler med Seyton og
Ross, som er ankommet.)

MACBETH: (til Ross):

Blod? På dit ansigt?

ROSS:

Det må være Banquos.

MACBETH:
Er han af vejen?

SEYTON:
Hans hals er skåret over;
det gjorde jeg for ham.

MACBETH:
Du er den bedste.
Og hans søn?

ROSS:
Min konge... Fleance undslap.

MACBETH:
Igen den feber; ellers var jeg rask;
men nu er jeg bevogtet, bastet, bundet
af hånlig frygt og tvivl. - Banquo er sikker?

SEYTON:
Sikkert forvaret, herre, i en grøft,
med tyve dybe stiksår i sit hoved;
det mindste i sig selv en sikker død.

MACBETH:
Hav tak for dét. - Der ligger nu slangen,
den voksne; men ormen, der flygted bort,
har en natur, der kan avle gift med tiden,
men endnu ingen tænder. - Gå herfra;
i morgen skal vi tales ved igen.
(Seyton ud - Ross til bords.)

LADY MACBETH:
Min herre konge, sig os muntre ord;

MACBETH:
Må appetit og sundhed følges ad,
og velbekomme!

LADY MACDUFF:
Vil I ikke sidde?

MACBETH:
Vi havde landets hæder i vor midte,
hvis blot vor kære Banquo var til stede;
(Banquos genfærd kommer til syne og sætter sig
på Macbeths plads.)
gid han bør mere dadles for sin kulde
end ynkes for et uheld!

MACDUFF:
Ja, hans fravær
gør vist hans ord til skamme. Vil I ikke,
højædle herre, sætte Jer iblandt os?

MACBETH:
Her er jo fuldt.

LADY MACDUFF:
Her står en plads til Jer.

MACBETH:
Hvor?

LADY MACDUFF:
Her, min konge. Hvad er der i vejen?

MACBETH: (til genfærdet):
Du kan jo ikke sige, jeg har gjort det;
ryst ikke dine blodige lokker mod mig.

MACDUFF:
I herrer, rejs jer; kongen har det dårligt.

LADY MACBETH:
Nej, sæt jer, venner; sådan er det tit,
jeg ber jer, sæt jer, det går hurtigt over.
Drik, og lad som ingenting. - Er du en mand?

MACBETH:
Ja, og en tapper mand, der tør betragte
det som ku skræmme Djævlen.

LADY MACBETH:
Vrøvl og snak!
Det er et billed, som din frygt har malet:
det er den luftdolk, som du sagde drog dig
til Duncans leje. Åh! de spjæt og gys,
Hvad skær du ansigt for? I grunden ser du
jo kun en stol.

MACBETH:
Jeg ber dig, se dog der!
Se efter! Se! Hvad sir du så? Nå, hvad...
Hvis du kan nikke, tal så også nu. -
(Genfærdet forsvinder.)

LADY MACBETH:
Har vanvid taget alt dit mandsmod fra dig?

MACBETH:
Jeg siger dig, jeg så ham.

LADY MACBETH:
Herre konge!
de ædle venner savner Jeres selskab.

MACBETH:
Ja, ja, det glemte jeg - Kom, lad os drikke
en skål for hele bordet; så sætter jeg mig.
- Lad mig få vin; fyld bægret op; en skål
for hele bordets munterhed og glæde
og for vor kære Banquo, som vi savner;
gid han dog var her!
(Genfærdet ind igen - sætter sig på tronen.)
Alles skål, og hans,
alt godt!

ALLE:
Den skål besvarer vi med glæde.

MACBETH:
(Ser genfærdet igen. Vælter bord og stole)
Forsvind! Vig bort! Lad jorden skjule dig!
Der er jo ingen marv i dine knogler,
dit blod er koldt, og livløst er det blik
du stirrer på mig med.

LADY MACBETH:
I gode herrer,
tag det som noget dagligdags, det er det,
skønt det forstyrrer øjeblikkets glæde.

MACBETH:
Hvad nogen mand tør vove, tør jeg med!
Tag alle skikkelser undtagen dén,
og mine stærke nerver står urokket;
Bort, frygtelige skygge! Forsvind!
(Genfærdet forsvinder.)
Sådan -
så er jeg mand igen - bliv siddende.

LADY MACBETH:
Du har forstyrret glæden med dit vanvid.

MACDUFF:
Hvad er det mon du ser, min høje konge?

LADY MACBETH:
Sig ikke mere, det gør det værre,

spørgsmål ophidser ham. Tag straks godnat -
gå bare, uden krav på rang og regler,
blot I går straks.

LADY MACDUFF:
Godnat, gid bedre helbred
indfinder sig hos kongen!

LADY MACBETH:
Tak, godnat!
(Alle undtagen Macbeth og Lady ud.)

MACBETH:
Det vil ha blod; blod vil ha blod, det sir man.
Er natten omme? Er natten omme?

LADY MACBETH:
Snart kappes gryet med den om dens plads.

MACBETH:
Hvad tror du om Macduff?

LADY MACBETH:
Er han imod os?

MACBETH:
Det tror jeg vist han er, jeg får besked.
I huset hos dem alle sammen har jeg
en tjener i mit sold. Jeg går imorgen
til skæbnesøstrene, det er på tide:
de skal fortælle mer', nu vil jeg vide,
hvad ondt der venter, fra det onde selv.
For det der tjener mig, skal alting vige;
jeg vader gennem blod, en strøm så dyb;
at hvis jeg standser op, er det det samme,
om jeg går over eller vender om.
Her i mit hoved sære tanker bor
og de skal blive dåd, før de får ord.

LADY MACBETH:
Du mangler søvnen, livets salt for alle.

MACBETH:
Kom, lad os sove. Selvbedrag, det er det;
ren uerfaren frygt, som vi må hærde.
i handling er vi endnu unge.

*Oversat af Niels Brunse, bearbejdet af
Simon K. Boberg*

UDDRAG FRA 1. AKT (SCENE 3 OG 4) SHAKESPEARES OPRINDELIGE VERSION

SCENE II. The palace.

Enter LADY MACBETH and a Servant

LADY MACBETH
Is Banquo gone from court?

Servant
Ay, madam, but returns again to-night.

LADY MACBETH
Say to the king, I would attend his leisure
For a few words.

Servant
Madam, I will.
Exit

LADY MACBETH
Nought's had, all's spent,
Where our desire is got without content:
'Tis safer to be that which we destroy
Than by destruction dwell in doubtful joy.
Enter MACBETH

How now, my lord! why do you keep alone,
Of sorriest fancies your companions making,
Using those thoughts which should indeed have died
With them they think on? Things without all
remedy
Should be without regard: what's done is done.

MACBETH
We have scotch'd the snake, not kill'd it:
She'll close and be herself, whilst our poor malice
Remains in danger of her former tooth.
But let the frame of things disjoint, both the
worlds suffer,
Ere we will eat our meal in fear and sleep
In the affliction of these terrible dreams
That shake us nightly: better be with the dead,
Whom we, to gain our peace, have sent to peace,
Than on the torture of the mind to lie
In restless ecstasy. Duncan is in his grave;
After life's fitful fever he sleeps well;
Treason has done his worst: nor steel, nor poison,

Malice domestic, foreign levy, nothing,
Can touch him further.

LADY MACBETH
Come on;
Gentle my lord, sleek o'er your rugged looks;
Be bright and jovial among your guests to-night.

MACBETH
So shall I, love; and so, I pray, be you:
Let your remembrance apply to Banquo;
Present him eminence, both with eye and tongue:
Unsafe the while, that we
Must lave our honours in these flattering streams,
And make our faces vizards to our hearts,
Disguising what they are.

LADY MACBETH
You must leave this.

MACBETH
O, full of scorpions is my mind, dear wife!
Thou know'st that Banquo, and his Fleance, lives.

LADY MACBETH
But in them nature's copy's not eterne.

MACBETH
There's comfort yet; they are assailable;
Then be thou jocund: ere the bat hath flown
His cloister'd flight, ere to black Hecate's sum-
mons
The shard-borne beetle with his drowsy hums
Hath rung night's yawning peal, there shall be
done
A deed of dreadful note.

LADY MACBETH
What's to be done?

MACBETH
Be innocent of the knowledge, dearest chuck,
Till thou applaud the deed. Come, seeling night,
Scarf up the tender eye of pitiful day;
And with thy bloody and invisible hand
Cancel and tear to pieces that great bond

Which keeps me pale! Light thickens; and the crow
 Makes wing to the rooky wood:
 Good things of day begin to droop and drowse;
 While night's black agents to their preys do rouse.
 Thou marvell'st at my words: but hold thee still;
 Things bad begun make strong themselves by ill.
 So, prithee, go with me.
 Exeunt

SCENE III. A park near the palace.

Enter three Murderers

First Murderer
 But who did bid thee join with us?

Third Murderer
 Macbeth.

Second Murderer
 He needs not our mistrust, since he delivers
 Our offices and what we have to do
 To the direction just.

First Murderer
 Then stand with us.
 The west yet glimmers with some streaks of day:
 Now spurs the lated traveller apace
 To gain the timely inn; and near approaches
 The subject of our watch.

Third Murderer
 Hark! I hear horses.

BANQUO
 [Within] Give us a light there, ho!

Second Murderer
 Then 'tis he: the rest
 That are within the note of expectation
 Already are i' the court.

First Murderer
 His horses go about.

Third Murderer
 Almost a mile: but he does usually,
 So all men do, from hence to the palace gate
 Make it their walk.

Second Murderer
 A light, a light!
 Enter BANQUO, and FLEANCE with a torch

Third Murderer
 'Tis he.

First Murderer
 Stand to't.

BANQUO
 It will be rain to-night.

First Murderer
 Let it come down.
 They set upon BANQUO

BANQUO
 O, treachery! Fly, good Fleance, fly, fly, fly!
 Thou mayst revenge. O slave!
 Dies. FLEANCE escapes

Third Murderer
 Who did strike out the light?

First Murderer
 Wast not the way?

Third Murderer
 There's but one down; the son is fled.

Second Murderer
 We have lost
 Best half of our affair.

First Murderer
 Well, let's away, and say how much is done.
 Exeunt

SCENE IV. The same. Hall in the palace.

A banquet prepared. Enter MACBETH, LADY
 MACBETH, ROSS, LENNOX, Lords, and Attendants

MACBETH
 You know your own degrees; sit down: at first
 And last the hearty welcome.

Lords
 Thanks to your majesty.

MACBETH
 Ourselves will mingle with society,
 And play the humble host.
 Our hostess keeps her state, but in best time
 We will require her welcome.

LADY MACBETH
 Pronounce it for me, sir, to all our friends;
 For my heart speaks they are welcome.
 First Murderer appears at the door

MACBETH
 See, they encounter thee with their hearts' thanks.
 Both sides are even: here I'll sit i' the midst:
 Be large in mirth; anon we'll drink a measure
 The table round.
 Approaching the door
 There's blood on thy face.

First Murderer
 'Tis Banquo's then.

MACBETH
 'Tis better thee without than he within.
 Is he dispatch'd?

First Murderer
 My lord, his throat is cut; that I did for him.

MACBETH
 Thou art the best o' the cut-throats: yet he's good
 That did the like for Fleance: if thou didst it,
 Thou art the nonpareil.

First Murderer
 Most royal sir,
 Fleance is 'scaped.

MACBETH
 Then comes my fit again: I had else been perfect,
 Whole as the marble, founded as the rock,
 As broad and general as the casing air:
 But now I am cabin'd, cribb'd, confined, bound in
 To saucy doubts and fears. But Banquo's safe?

First Murderer
 Ay, my good lord: safe in a ditch he bides,
 With twenty trenched gashes on his head;
 The least a death to nature.

MACBETH
 Thanks for that:
 There the grown serpent lies; the worm that's fled
 Hath nature that in time will venom breed,
 No teeth for the present. Get thee gone: to-mor-
 row
 We'll hear, ourselves, again.
 Exit Murderer

LADY MACBETH
 My royal lord,
 You do not give the cheer: the feast is sold
 That is not often vouch'd, while 'tis a-making,
 'Tis given with welcome: to feed were best at
 home;
 From thence the sauce to meat is ceremony;
 Meeting were bare without it.

MACBETH
 Sweet remembrancer!
 Now, good digestion wait on appetite,
 And health on both!

LENNOX
 May't please your highness sit.
 The GHOST OF BANQUO enters, and sits in
 MACBETH's place

MACBETH
 Here had we now our country's honour roof'd,
 Were the graced person of our Banquo present;
 Who may I rather challenge for unkindness
 Than pity for mischance!

ROSS
 His absence, sir,
 Lays blame upon his promise. Please't your high-
 ness
 To grace us with your royal company.

MACBETH
 The table's full.

LENNOX
 Here is a place reserved, sir.

MACBETH
 Where?

LENNOX

Here, my good lord. What is't that moves your highness?

MACBETH

Which of you have done this?

Lords

What, my good lord?

MACBETH

Thou canst not say I did it: never shake Thy gory locks at me.

ROSS

Gentlemen, rise: his highness is not well.

LADY MACBETH

Sit, worthy friends: my lord is often thus, And hath been from his youth: pray you, keep seat; The fit is momentary; upon a thought He will again be well: if much you note him, You shall offend him and extend his passion: Feed, and regard him not. Are you a man?

MACBETH

Ay, and a bold one, that dare look on that Which might appal the devil.

LADY MACBETH

O proper stuff!
This is the very painting of your fear:
This is the air-drawn dagger which, you said,
Led you to Duncan. O, these flaws and starts,
Impostors to true fear, would well become
A woman's story at a winter's fire,
Authorized by her grandam. Shame itself!
Why do you make such faces? When all's done,
You look but on a stool.

MACBETH

Prithee, see there! behold! look! lo!
how say you?
Why, what care I? If thou canst nod, speak too.
If charnel-houses and our graves must send
Those that we bury back, our monuments
Shall be the maws of kites.
GHOST OF BANQUO vanishes

LADY MACBETH

What, quite unmann'd in folly?

MACBETH

If I stand here, I saw him.

LADY MACBETH

Fie, for shame!

MACBETH

Blood hath been shed ere now, i' the olden time,
Ere human statute purged the gentle weal;
Ay, and since too, murders have been perform'd
Too terrible for the ear: the times have been,
That, when the brains were out, the man would die,
And there an end; but now they rise again,
With twenty mortal murders on their crowns,
And push us from our stools: this is more strange
Than such a murder is.

LADY MACBETH

My worthy lord,
Your noble friends do lack you.

MACBETH

I do forget.
Do not muse at me, my most worthy friends,
I have a strange infirmity, which is nothing
To those that know me. Come, love and health to
all;
Then I'll sit down. Give me some wine; fill full.
I drink to the general joy o' the whole table,
And to our dear friend Banquo, whom we miss;
Would he were here! to all, and him, we thirst,
And all to all.

Lords

Our duties, and the pledge.
Re-enter GHOST OF BANQUO

MACBETH

Avaunt! and quit my sight! let the earth hide thee!
Thy bones are marrowless, thy blood is cold;
Thou hast no speculation in those eyes
Which thou dost glare with!

LADY MACBETH

Think of this, good peers,
But as a thing of custom: 'tis no other;
Only it spoils the pleasure of the time.

MACBETH
 What man dare, I dare:
 Approach thou like the rugged Russian bear,
 The arm'd rhinoceros, or the Hyrcan tiger;
 Take any shape but that, and my firm nerves
 Shall never tremble: or be alive again,
 And dare me to the desert with thy sword;
 If trembling I inhabit then, protest me
 The baby of a girl. Hence, horrible shadow!
 Unreal mockery, hence!
 GHOST OF BANQUO vanishes
 Why, so: being gone,
 I am a man again. Pray you, sit still.

LADY MACBETH
 You have displaced the mirth, broke the good
 meeting,
 With most admired disorder.

MACBETH
 Can such things be,
 And overcome us like a summer's cloud,
 Without our special wonder? You make me strange
 Even to the disposition that I owe,
 When now I think you can behold such sights,
 And keep the natural ruby of your cheeks,
 When mine is blanched with fear.

ROSS
 What sights, my lord?

LADY MACBETH
 I pray you, speak not; he grows worse and worse;
 Question enrages him. At once, good night:
 Stand not upon the order of your going,
 But go at once.

LENNOX
 Good night; and better health
 Attend his majesty!

LADY MACBETH
 A kind good night to all!
 Exeunt all but MACBETH and LADY MACBETH

MACBETH
 It will have blood; they say, blood will have blood:
 Stones have been known to move and trees to
 speak;

Augurs and understood relations have
 By magot-pies and choughs and rooks brought
 forth
 The secret'st man of blood. What is the night?

LADY MACBETH
 Almost at odds with morning, which is which.

MACBETH
 How say'st thou, that Macduff denies his person
 At our great bidding?

LADY MACBETH
 Did you send to him, sir?

MACBETH
 I hear it by the way; but I will send:
 There's not a one of them but in his house
 I keep a servant fee'd. I will to-morrow,
 And betimes I will, to the weird sisters:
 More shall they speak; for now I am bent to know,
 By the worst means, the worst. For mine own
 good,
 All causes shall give way: I am in blood
 Stepp'd in so far that, should I wade no more,
 Returning were as tedious as go o'er:
 Strange things I have in head, that will to hand;
 Which must be acted ere they may be scann'd.

LADY MACBETH
 You lack the season of all natures, sleep.

MACBETH
 Come, we'll to sleep. My strange and self-abuse
 Is the initiate fear that wants hard use:
 We are yet but young in deed.

O

Opgave

Læs og sammenlign de to uddrag!

- > Beskriv den stemning og atmosfære, der oprettes i de to uddrag hver især.
- > Beskriv den forventning du får, når du læser de to uddrag. Er der forskel på dine forventninger?

INSTRUKTØR SIMON K. BOBERG OM OVERSÆTTELSEN

"I det indledende arbejde med forestillingen har jeg både læst Macbeth på engelsk og alle oversættelser af Macbeth. Jeg synes, Niels Brunses oversættelse er den, der bedst respekterer versene og samtidig formidler historien, tiden og karaktererne på en tidssvarende måde. Jeg har også bearbejdet stykket og skåret lidt i det. Jeg har koncentreret det, men bevaret sproget i Niels Brunses oversættelse.

15.

SPIL EN SCENE!

Shakespeare kan spilles på mange måder, alt efter hvordan du fortolker hans karakterer og hans stykker. Da vi kun har rollernes replikker at gå ud fra, er det op til os selv at vurdere, hvordan vi vil spille rollerne, og de valg vi træffer, kan få stor betydning for, hvordan rollen opfattes af publikum. Her kan du prøve kræfter med den sidste scene i MACBETH.

SCENE 2

MACBETH:

Før Birnam-skoven går imod Dunsinane, kan frygten ikke nå mig. Hvem er Malcolm, den dreng? Født af en kvinde, ikke sandt? Mit herskersind og hjertet, som jeg bærer, blir aldrig mat af tvivl og svagt af frygt.

(Seyton ind)

Gid fanden sværted dig, din blege slyngel!
Hvorfor det hvide gåsefjæs?

SEYTON:

Der er ti tusind -

MACBETH:

Gæs, din skurk?

SEYTON:

Soldater.

MACBETH:

Prik huller i dit fjæs, mal frygten rød, dit skvat! Hvad er det så for soldater? For pokker da, de lagenkinder råber på frygt. Hvad for soldater, vallefjæs?

SOLDAT:

De engelske, herre konge.

MACBETH:

Fjern så dit ansigt.

(Seyton vender sig for at gå.)

MACBETH:

Seyton! - Jeg er syg
Seyton! - SEYTON!!!!

(Seyton ind igen.)

SEYTON:

Hvad ønsker I, min konge?

MACBETH:

Noget nyt?

SEYTON:

Alt, hvad der før blev meldt, er nu bekræftet.

MACBETH:

Så vil jeg kæmpe, til mit kød blir skåret fra mine knogler. Lad mig få min rustning.

SEYTON:

Den er der endnu ikke brug for.

MACBETH:

Giv mig min rustning!
Send flere ryttere ud, i hele landet;
hæng dem, der nævner frygt. Giv mig min rustning.
-
Giv mig min rustning på nu; og giv mig min dolk. -

Jeg lar mig ingen dødsfrygt prakke på,
før Birnam skov til Dunsinane vil gå.

Hæng vore bannere på borgens mure;
den ler ad en belejring; lad dem lejres,
til sult og kuldesyge æder dem.

(Lady Macbeth skriger.)

Hvad var det?

SEYTON:
Et skrig, Eders Højhed.

MACBETH:
Jeg havde næsten glemt den smag af frygt.
Der var engang, hvor jeg ku blive kold
ved skrig i natten, og mit hovedhår
ku rejse sig ved gyselige skrøner
og vride sig, som om det havde liv.
Men jeg er mæt af rædsler; skrækken er
så gammelkendt for mine mordertanker,
den rør mig ikke mer.

(Lady Macbeth begår selvmord mens Seyton ser det)

SEYTON:
Min konge, dronningen er død.

MACBETH: (går op på tronen til Lady Macbeth)
Hun skulle være død en anden gang;
så blev der måske tid til den slags ord. -
"I morgen" og "i morgen" og "i morgen",
det slæber sig så trægt fra dag til dag,
til sidste stavelse i tidens bog;
og hvert "i går" har kun lyst narre vej
til dødens støv. Ud, ud, du sølle lys!
Vort liv er kun en skygge, kun en flakken,
en stakkels skuespiller på en scene,
som tumler rundt en stund og så blir tavs,
et eventyr, fortalt os af en tåbe
med larm og bulder, fyldt af raseri,
og det betyder intet.

(Malcolms hær kommer ind under monologen. Seyton ser det.)

MACBETH (til Seyton):
Du kommer for at bruge tungen; skynd dig.

SEYTON:
Ja, herre konge, jeg skal melde Jer
hvad jeg har sagt at jeg har set, men jeg
ved ikke helt hvordan.

MACBETH:
Så sig det dog.

SEYTON:
Da jeg stod vagt på højen, så jeg over
mod Birnam, og så syntes jeg med ét,

at skoven rykked frem.

MACBETH:
Din træ! Din løgner!

SEYTON:
Hvis det er usandt, må I straffe mig.
På tre mils afstand kan I se den komme;
nemlig, en skov der vandrer.

MACBETH:
Hvis du lyver,
så skal du hænges i det første træ,
men levende - indtil sulten kvæler dig.
Men er det sandt, gør du så kun det samme
med mig. Til våben, ud! -
For mig er solen nu kun mat og led;
gid verdens orden snart må brydes ned. -
Ring til alarm! - Blæs, storm, til vort forlis!
Vi dør dog klædt i stål, på krigervis.

(Skoven rykker frem)

MACBETH:
Hvem er det som ingen kvinde fødte?
Ham eller ingen må jeg frygte for.

Jeg er Macbeth!

(Macduff går frem.)

MACBETH:
Blandt alle andre undgår jeg kun dig;
forsvind, min sjæl er allerede tynget
af dine kæres blod.

MACDUFF:
Ord har jeg ikke;
min stemme sidder i mit sværd; din morder,
mer blodig end et sprog kan skildre dig.

MACBETH:
Du spilder dine kræfter; li'så lidt
kan du med sværdets skarpe slag kvæste
den tynde luft som hugge mig til blods;
jeg ejer et fortryllet liv, der ikke
kan nås af nogen mand, født af en kvinde.

MACDUFF:

Opgiv blot det tryllehåb, for du skal vide
Macduff blev før sin fødselstid skåret
ud af sin moders liv.

MACBETH:

Jeg kæmper ikke med dig.

MACDUFF:

Overgiv dig,
din kryster, du kan vises frem i live
for tidens måben som et sjældent monster;
vi får dig malet på et skilt med teksten:
"Kom ind og se tyrannen."

MACBETH:

Aldrig det!
Jeg gir mig ikke for at kysse jorden
for unge Malcolms fødder, eller hundses
af pøblens eder og forbandelser.

(De kæmper og Macbeth bliver dræbt. Macduff
skærer hovedet af Macbeth og viser det fra graven)

MACDUFF:

Vær hilset, konge! for det er du. Se,
Her er tronrøverens fordømte hoved;

ALLE:

Hil dig, Malcolm, Skotlands nye konge!

MALCOLM:

Vi lover, det skal ikke vare længe,
før vi gør gælden op til vore venner
og yder hvad vi skylder. Og alt det nye,
der nu skal plantes i den nye tid,
- som at få kaldt de venner hjem, der flygted
til fremmed land for tyranniets rædsler,
og eftersøge dem, der grusomt hjalp
den døde slagter og hans djævledronning.
Det ordner vi, hvis himlen hjælper med
i rette mål, på rette tid og sted.
Tak til jer alle, tak til hver især.

.

- > Læs eller spil uddraget for hinanden.
- > Når du har set forestillingen så vend tilbage til uddraget. Var der noget der var helt anderledes end du havde rgnet med? Hvordan?

16.

GODE LEDETRÅDE TIL ANALYSE AF FORESTILLINGEN

Indtryk

Hvad var din første reaktion på forestillingen?

For eksempel: Hvad havde du forventet? Hvordan reagerede du? Hvordan reagerede publikum? Var der noget der overraskede dig? Hvad husker du bedst?

Historien

Fortæl kort om handlingen. Hvad er de vigtigste elementer i historien?

Scenografi (scene, kostumer og rekvisitter)

Hvordan så scenen og kostumerne ud?

Læg for eksempel mærke til: Hvor foregår stykket? Hvordan er forholdet mellem tilskuer og sceneområde? Hvordan hjælper stykket med at markere historiens lokaliteter? Hvilke valg er der taget med hensyn til farvevalg, former og opbygning af scenen? Beskriv stilen i kostumerne. Vælg eventuelt et enkelt kostume ud og beskriv det nærmere

Spillestil (Hvordan spiller skuespillerne?)

For eksempel: Beskriv spillestilen (for eks. naturalistisk, cirkusagtig, mimisk, teatralisk)

Hvordan understregede skuespillerne deres rolles karakter? Hvordan blev figurernes indbyrdes forhold skildret? Hvordan var kropssprog, stemmebrug, gestik, mimik? Lagde du mærke til skuespillere der brugte en særlig teknik? Var der en skuespiller der gjorde særligt stort indtryk på dig?

Musik, lys og andre effekter

Læg for eksempel mærke til: Hvordan er musik og lys i forestillingen? Hvordan bidrager de hver især til at fortælle historien/skabe stemning/uhygge? Hvilke særlige lyseffekter blev brugt? Lagde du mærke til nogle specialeffekter? Hvordan virkede de?

Styring og tempo

Hvordan blev fortællingen styret?

For eksempel: Hvilke dele af forestillingen greb mest/mindst din opmærksomhed? Hvorfor? Hvordan var forestillingens tempo? Hvordan fungerede teknikken? Hvordan var de forskellige scenskift og entréer?

Fortolkning

Hvilken mening/budskab får du ud af stykket?

For eksempel: Blev dit førstehåndsindtryk forandret? Hvad fik stykket dig til at tænke mest over efterfølgende? Forestillingen er en teaterversion af en allerede kendt film og bog, tilføjer teaterversionen noget nyt? Sammenlign evt. forskellige mediers fortolkning af historien. Hvis du havde været instruktør, ville du så have gjort noget anderledes?

17.

SKRIV EN ANMELDELSE

At skrive en anmeldelse af en forestilling kan være en god måde at øve sig i at være opmærksom og reflekterende i sin måde at opleve teaterforestillingen på. Arbejd med genren og brug forløbet til både at opleve opmærksomt, fordøje oplevelsen og øve sig i at præsentere sin oplevelse skriftligt.

Mens du ser forestillingen, så gør dig nogle tanker om, at du skal anmelde forestillingen efterfølgende. Observér, så du kan fortælle bagefter.

“En anmeldelse er en personlig, faglig, vurderende refleksion over et værk”.

Anmeldelsens fire uundværlige elementer er grundlæggende ens for alle slags anmeldelser.
Beskrivelse / Fortolkning / Perspektivering / Vurdering

BESKRIVELSE: Fortæl om forestillingen, så dem du skriver til, kan forestille sig den uden at være der. Hvad er det for en forestilling? Hvem har lavet den? Hvem er med? Hvad foregår der? Hvad handler det om? Prøv at være medsansende, visuel og auditiv: Hvordan lyder det, hvilke farver har det? Hvilke stemninger mærker man som publikum? Hvad handler den om?

FORTOLKNING: Hvordan fortolker du det? Hvad synes du det handler om? Hvad får forestillingen dig til at tænke på; paralleller og associationer?

PERSPEKTIVERING: Hvilke paralleller synes du, man kan drage til omverdenen, samfundet eller anden kunstarter? Eller til dit eget liv?

VURDERING: Hvordan synes du forestillingen lykkes? Ud fra hvilke parametre vurderer du, som du gør. Vær fair, ordentlig og konstruktiv.

Afsnittet bygger på bogen "Begejstring og brutalitet - en guide til anmelderens rolle" (2012) af anmelder mm. Anne Middelboe Christensen. I bogen kan du læse meget mere om anmeldelsens grundprincipper og indhold. Om anmelderens tjeklister, anmeldelsens temperamenter, anmeldertyper, tilpasning til læseren med mere. Bogen er udgivet på Informations Forlag i 2012.

O

Opgave

SKRIV DIN EGEN ANMELDELSE AF MACBETH

- > Beskriv forestillingen og overvej, hvor meget du vil inddrage dig selv i beskrivelsen af oplevelsen.
- > Fortolk forestillingen: Hvilke greb er der taget og hvorfor?
- > Perspektivér forestillingen i forhold til det samfund, vi lever i og andet teater, du har set.
- > Vurdér forestillingen: Hvordan fungerer den? Hvad fungerer bedst? Osv.
- > Prøv at finde anmeldelser fra forskellige aviser og se på, hvordan de er opbygget.
- > Find ud af, hvordan din egen anmeldelse skal være.
- > Prøv at finde anmeldelser fra forskellige aviser og se på, hvordan de er opbygget.
- > Find ud af, hvordan din egen anmeldelse skal være.

18.

PRAKTISK GUIDE TIL ODENSE TEATER

HVORNÅR SKAL JEG KOMME?

Sørg for at komme i god tid. Når klokken ringer, bedes du finde din plads. Forestillingen begynder præcist og dørene bliver lukket, når forestillingen går i gang for ikke at forstyrre publikum og skuespillere. Hvis du kommer for sent, kan du ikke regne med at komme ind.

HVOR SKAL JEG HÆNGE MIT OVERTØJ?

Tasker og overtøj skal hænges i garderoben. Piccolinerne holder øje med tøjet under forestillingen, men garderoben er på eget ansvar.

SKAL MAN OPFØRE SIG PÅ EN BESTEMT MÅDE I TEATRET?

Teater er en oplevelse, som du har sammen med mange andre mennesker. Undgå at tale højt sammen og sluk for din mobil. Mobilen skal slukkes helt, da en tændt mobil kan forstyrre både de andre tilskuere samt skuespillerne på scenen.

Teater er et samspil mellem scene og publikum. Det foregår live lige foran dine øjne. Det er levende mennesker, der spiller for levende mennesker. Publikum er med til at skabe den rette stemning i rummet, så du må gerne klappe, grine eller græde, det bliver forestillingen kun bedre af.

Fotografering er ikke tilladt i salen.

MÅ JEG SPISE OG DRIKKE I TEATRET?

Madpakker og medbragte drikkevarer må ikke spises i salen.

Drikkevarer og chipsposer må ikke medbringes i salen. Slik må gerne medbringes (brug knitrefri poser). Når du forlader din plads, skal du fjerne eventuelt affald og slå sædet op, så alle kan komme ud.

*Teater er levende mennesker, der spiller
for levende mennesker.*

19.

SKOLER OG GYMNASIER I ODENSE TEATER

UNDERVISNINGSMATERIALER

Vi producerer undervisningsmateriale til fem af sæsonens forestillinger. Find materialerne på odenseteater.dk/skoler under menupunktet undervisningsmaterialer.

Du kan finde materialer til

OLIVER TWIST
INTET
MACBETH
FORBRÆNDT

REFUSION

BILLETREFUSION

I mange kommuner ydes der billettilskud til skolers teateroplevelser med børn under 15 år. Kontakt din kommune for at høre nærmere. For eksempel kan alle skoler, også private, i Odense få refunderet 50% af deres billetudgifter. (Det betyder, at du kan få billetter ned til 32 kr.). Midlerne søges i din kommune.

TRANSPORTREFUSION

Du kan søge Odense Teater om midler til at få dækket 50% af skolens transportudgifter udover en egenbetaling på 15 kr. pr. elev. Midlerne søges hos Odense Teater. Læs nærmere på odenseteater.dk under menupunktet SKOLER > Refusion.

KONTAKT

For nærmere information og spørgsmål kontakt skolekoordinator Line Hede Simonsen line@odenseteater.dk eller på telefon 63139253

ARRANGEMENTER I FORBINDELSE MED TEATERBESØGET

MØD EN SKUESPILLER

Mød en af de medvirkende skuespillere før eller efter forestillingen. Hør om arbejdet med forestillingen og om at være skuespiller.

Mødet er tænkt som en dialog, så det er vigtigt at du og dine elever har forberedt spørgsmål. Det er en fordel at have læst om stykket og eventuelt arbejdet med undervisningsmaterialet. Skuespillermøderne er gratis.

For booking af skuespillermøder kontakt Line Hede Simonsen på line@odenseteater.dk

RUNDVISNINGER

Hvordan bliver et teaterstykke til? Hvem arbejder på et teater? Hvor prøver skuespillerne? Og hvem syr kostumerne?

Kom med bag tæppet på Odense Teater på en rundvisning. Rundvisninger er gratis, hvis I skal i teatret, ellers koster de 300 kr.

For booking af rundvisning kontakt Peter Whitmarsh på pw@odenseteater.dk

TILMELD DIG VORES NYHEDSBREV FOR LÆRERE

Følg med i hvad der sker på Odense Teater for undervisere og skoler i vores nyhedsbrev for undervisere.

Tilmeld dig på odenseteater.dk/skoler